

YEREL YÖNETİM VE HİZMETLERDE

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

İsveç
Sverige

YEREL YÖNETİM VE HİZMETLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

©2020 UN Women. Tüm hakları saklıdır.
UN Women Türkiye yayınıdır.

Yazarlar: Doç. Dr. Emel Memiş Parmaksız, Dr. Yasemin Kalaylıoğlu

Bu yayın, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) tarafından yürütölen ve İsveç tarafından İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) aracılığıyla fonlanan "Türkiye'de Siyasi Liderlik ve Siyasi Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi" kapsamında hayata geçirilmiştir.

Bu yayında dile getirilen görüşler yazar(lar)a ait olup, UN Women, Birleşmiş Milletler, ilgili organizasyonları ya da İsveç'in görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

@UN Women Turkey

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ		02
BÖLÜM 1:	TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN ÖNEMİ VE BAŞLICA KAVRAMLAR	03
BÖLÜM 2:	SİYASAL YAŞAMA KATILIMDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	08
BÖLÜM 3:	GÜNDELİK HAYATTA VE SİYASETTE KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET GERÇEĞİ	13
BÖLÜM 4:	YEREL YÖNETİMLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN ROLÜ	17
BÖLÜM 5:	DEĞİŞİMİ PLANLAMAK: NEREDEN BAŞLAMALI?	19
BÖLÜM 6:	YEREL SİYASETTE KADIN TEMSİLİNİN ARTTIRILMASINDA ETKİLİ UYGULAMALAR	21
BÖLÜM 7:	BELEDİYE HİZMETLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE DUYARLI UYGULAMA ÖRNEKLERİ	23
BÖLÜM 8:	TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME VE GÖSTERGELER	24
SONUÇ		27
KAYNAKLAR		29

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet eşitliği temel bir insan hakkıdır. Aynı zamanda kamu hizmetlerinin toplumdaki tüm bireylere eşitlikçi bir şekilde sunulması ve hizmetlerin verimliliği bakımından da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması bir zorunluluktur. Bireylerin, özel ve toplumsal yaşamda üstlendikleri sorumluluklar, roller ve yararlandıkları / yararlanamadıkları olanaklar, farklı gereksinimlerin ve önceliklerin doğmasına neden olur. Bireylerin toplumsal cinsiyete bağlı olarak gelişen farklı ihtiyaçlarını ve önceliklerini dikkate almayan, cinsiyet körü kamu politikaları, planları ve bütçeleri, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirir.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından hesaplanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Açığı Endeksine göre 2020 yılında Türkiye, 153 ülke arasında 130. sırada yer almaktadır. Bu sebeple kamu politikalarında, planlarında ve bütçelerinde kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaç ve önceliklerini dikkate alan ve toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştiren yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Toplumsal cinsiyet bakış açısı, yerel yönetimlerin yürüttüğü hizmetlerin sağlanması ve yerel idareye ilişkin politikaların tasarlanmasından, hazırlanması ve yürütülmesine tüm aşamalarında dikkate alınmalıdır. Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması, bu hedefe yönelik uygun yaklaşımların benimsenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi ve toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme tekniklerinin uygulanması eşitsizliklerin giderilmesinde etkili olacaktır.

Tüm bunlar yapılırken, kadınların erkeklerin, çocukların ve farklı toplumsal grupların değişen gereksinimleri, farklı yaşam ve çalışma koşulları dikkate alınmalıdır. Yerel yönetimlerde temsil imkanı bulan kadın liderler onların ihtiyaçlarını kamu politikalarına yansıtabilirler ve kararlarıyla toplumun her kesimindeki bireylere etki edebilirler. Bu açıdan bakıldığında yerel siyasette ve karar alma mekanizmalarında kadın liderlerin daha yüksek katılım sağlaması, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama konusunda önemli bir adımdır.

Bu kitapçık, dünyadan ve Türkiye'den önemli toplumsal cinsiyet verilerine ek olarak, kadınların siyasete katılım süreçlerinde en çok engellendiği yerlerde strateji geliştirebilmeleri açısından şiddet, koruyucu yasalar/sözleşmeler, yerel yönetimlerde bütçeleme gibi öncelikli konulara toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerde ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayabilmek için "neler yapılabilir" ve "nasıl yapılabilir" sorularına yanıt olarak örnekler vererek okuyucuya temel birtakım bilgi aktarmayı amaçlamıştır. Bu kitapçığın yerel yönetimlerde görev yapan ve hizmet veren belediye başkanlarına, belediye meclis üyelerine, uzmanlara ve karar alma mekanizmalarında yer almak isteyen tüm kadınlara rehberlik edeceğine inanıyoruz.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN ÖNEMİ VE BAŞLICA KAVRAMLAR

Toplumsal cinsiyet, dünyaya geldiğimizde biyolojik niteliklere bağlı olarak adlandırılan cinsiyetten farklı olarak, zamana ve mekâna göre değişiklik gösteren kültürel normlar, değerler gibi birçok toplumsal yapıya işaret etmesi nedeniyle daha kompleks bir kavramdır. Yeni doğmuş bir bebeğin cinsiyeti dünyanın her yerinde “kız” veya “oğlan” olarak tanımlanır ve bu tanım biyolojik nitelikler nedeniyle “doğal” kabul edilir. Öte yandan, toplumsal cinsiyet kişilere giydirilmiş toplumsal giysiler gibidir, belli bir zamanda ve ülkede (ve hatta kırsalda veya kentte) yetişmiş bir kadın veya erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri farklı bir zamanda ve yerde doğan birininkinden daha

farklı olacaktır. Burada anlatılmak istenen toplumsal cinsiyetin aslında cinsiyet gibi biyolojik ya da “doğal” bir süreci değil, “toplumsal” olarak inşa edilmiş dinamik bir yapıyı ifade etmesidir. Daha açıklayıcı olması açısından bir örnek verecek olursak, geleneksel bir toplumda kadın olarak yetişmek ve modern bir toplumda kadın olarak büyümüş olmak farklı toplumsal beklentilere cevap vermeyi gerektirir. İlkinde kadının aile içi ve bakım veren sorumlulukları ön plana çıkarken, ikinci yapıda kadının eğitim almış olması ve iş sahibi olması gibi nitelikler önem kazanacaktır.

Toplumsal cinsiyet, öyle olmadığı halde “doğal” olarak kabul edilmesi nedeniyle kafa karışıklığına neden olur. Erkeklerin çocuk doğurmaması biyolojik yani doğal bir özellikken, bunu “duygusal” olmamalarının veya “sinirli” olmalarının nedeni olarak kabul etmek, toplumsal olarak inşa edilmiş yapılarla alakalıdır ve zannedilenin aksine toplumsal yargı ve değerlere bağlı olarak gelişen bu beklentiler doğal değil toplumsaldır. **Toplumsal cinsiyet rolleri**, toplumun farklı üyelerine yönelik beklentileri anlatmak için kullanılır. **Toplumsal cinsiyet eşitliği** kavramı ise toplumsal eşitsizliği gidermek için cinsiyetlerin haklara ve fırsat eşitliğine erişimlerinin önündeki engelleri kaldırmak amacıyla geliştirilmiş yöntem ve faaliyetleri kapsar. Örneğin kadınların okuması ve iş sahibi olması önünde yasal hiçbir engel

yokken okuyan kadınların istihdama katılım oranı hem Türkiye’de hem de dünyada erkeklere kıyasla çok daha düşük seyretmektedir. Çünkü kadınların çekirdek veya geniş ailelerde verdiği ücretsiz bakım emeği onların işgücüne katılımlarını engelleyen en büyük faktörlerden birini oluşturur. Kadınların işgücüne katılımlarını desteklemek ve “eşit işe eşit ücret” almalarını sağlamak için destekleyici mekanizmalar oluşturmak, mesela hem mahallelerde hem de işyerlerinde kreş ve çocuk bakım merkezlerinin sayısını arttırmak toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen faaliyetlerin başında yer alır. Bunların hiç dikkate alınmadığı çalışmalar ise cinsiyetler arası hâlihazırda oluşmuş eşitsizliğe duyarsız kaldığı için **toplumsal cinsiyet körü** şeklinde tanımlanır.

Yerel yönetim ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlar, erkekler, LGBTİ+ bireyler, özel ihtiyaç sahibi bireyler, yaşlılar, kızlar ve oğlanlar gibi toplumda yaşayan tüm bireylerin ihtiyaçlarını dikkate alması ve bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik yaratıcı çözümler geliştirmesi bakımından önem taşımaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı göz ardı edilmeden oluşturulan yerel yönetimler ve planlanan hizmetler, bireylerin yaşadıkları çevrede demokratik haklarını tam olarak kullanabilmesini sağlar. Bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitliği sadece belli bir aşamada değil, planlamanın ve çalışmaların her aşamasında dikkate alınması gereken bir hedef olmalıdır.

1.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Mevcut Durum

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından hesaplanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Açığı Endeksine göre 2020 yılında Türkiye, 153 ülke arasında

130.

sırada yer almaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin alt alanlarına bakıldığında; ekonomik katılım ve fırsatlar alanında

136.

eğitime erişimde eşitlik alanında

13.

ücret eşitsizliği bakımından

106.

sağlık alanında

64.

siyasi yaşama katılımında ise

109.

sıradadır.

Dünya Ekonomik Forumunun hesaplarına göre, eşitliğe doğru mevcut ilerleme hızı

devam ederse Türkiye’de şu anda 30 yaşında olan bir kadın, ülke tam bir eşitlik elde ettiğinde

196 yaşında olacaktır (WEF, 2020).

İşgücüne düşük katılım oranına rağmen, kadınlarda işsizlik oranı

ile yüksek bir düzeydedir.

Genç kadınlarda bu oran **%30,6** düzeyine çıkmaktadır (TÜİK, 2019).

Kadınların işgücüne düşük katılım oranı kadınların çalışmadığı anlamına gelmemektedir. Tarih boyunca kadınlar evde, tarlada, yaşadıkları çevrede herhangi bir maddi karşılık olmadan yaşamın yeniden üreticileri olarak ekonomik yaşamda yer almıştır. Hane içi emek faaliyetleri olarak tanımlanan ev ve hanehalkı bakım faaliyetleri, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, hasta bakımı gibi tüm hanehalkları için elzem sorumlulukları üstlenmektedirler.

Türkiye’de kadınların işgücüne (15 yaş ve üzeri çalışan ve işsiz nüfus) katılım oranı

%34,4’tür.

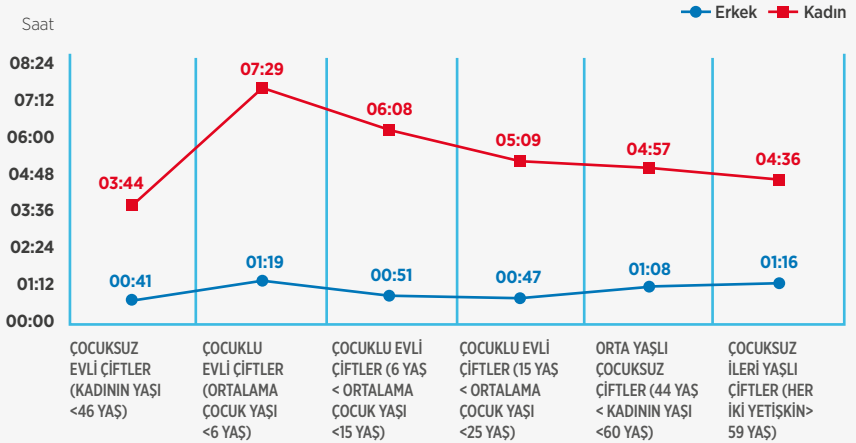

Bu oran, erkeklere kıyasla (%72) çok düşük düzeyde bulunmaktadır.

(TÜİK, 2019, İşgücü İstatistikleri)

Kadınların işgücüne katılım oranı benzer ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin de gerisinde kalmaktadır. Örneğin bu oran Endonezya’da %52, Brezilya’da %54, Meksika’da %44 ve tüm dünyada ortalama %49 düzeyindedir (World Development Indicators, 2020).

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan Zaman Kullanım Araştırması (2014-2015) sonuçlarına göre Türkiye’de kadınlar ortalama olarak ev işi ve aile bakımı faaliyetlerine günde **4,17 saat** ayrılmaktadır. Erkekler (günde 51 dak.) kıyasla bu süre **dört kat daha fazladır**. Kadınlar işgücü piyasasında çalışıyor olsalar dahi günde yaklaşık 3,5 saat süreyi karşılıksız hane içi bakım faaliyetlerine ayrılmaktadır. Bu cinsiyet açığı küçük çocuklu çekirdek hanelerde daha yüksek düzeydedir (Şekil 1). Çocukların yaşı arttıkça ve ebeveynlerin yaşı ilerledikçe kadın erkek arasındaki farkın azaldığı; ancak kadınların hane ve hanehalkı bakımına harcadığı süre yaşam seyri boyunca değişmezken, yaşça ileri erkeklerin gençlere kıyasla hane içi işlere daha uzun zaman ayırdığı gözlenmiştir (Kongar ve Memiş, 2017). Bu rakamlar, toplumsal cinsiyet temelinde kurumsal mekanizmalar bağlamında düşünüldüğünde, Türkiye’de iş-yaşam uyumu politikalarının dayandığı varsayımların kadınların geleneksel bakım rolünü pekiştiren ve zaman kullanımında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmak yerine koruyan nitelikte olduğu tespitini desteklemektedir.

Şekil 1. Ev işleri ve aile bakımına günde ayrılan süre.
Kaynak: Kongar ve Memiş, 2017.

Ekonomik yaşamda gözlenen mevcut eşitsizlikler siyasi yaşama katılımında cinsiyet eşitsizliği ile yakından ilişkilidir. Kadın emeğinin bu görünmeyen boyutu yalnızca ekonomik yaşama katılımı değil siyasi yaşama katılımı da kısıtlamakta ve kadınlar, politikaların oluşturulmasında, karar alma süreçlerinde erkeklerle eşit düzeylerde katılım sağlayamamaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde
kadın milletvekillerinin oranı
2020 yılı itibarıyla

**Kadın
bakan sayısı 2**

Kaynak: tbmm.gov.tr

Yerel yönetimlerin **meclis üyeleri
arasında kadınların oranı** ise
2019 itibarıyla

Kadın Belediye Başkanı oranı

Kadın muhtar oranı

Kaynak: YSK, İİGM, 2019

Yerel yönetimlerde kadın temsiline ilişkin dünya ortalaması (%26) ile karşılaştırıldığında bu rakamlar çok düşük düzeyde kalmaktadır. Kadınların yerel yönetimlerde temsil oranlarının artmasıyla yerel yaşamda önemli kazanımlar sağlandığı tespit edilmesine rağmen siyasi yaşama eşit katılımın önünde yapısal, sosyoekonomik ve kurumsal engeller bulunmaktadır. Kadınların karar alma süreçlerinden dışlanması, bir toplumda, ekonomik gelişiminin önünde engel teşkil ettiği kadar demokratik toplum ilkelerine de aykırıdır. Kadınların yönetim ve karar alma süreçlerinde siyasi yaşama erkeklerle eşit katılımı, temel insan haklarındandır.

SİYASAL YAŞAMA KATILIMDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Toplumsal cinsiyet eşitliği, her şeyden önce insan haklarının korunması, insan onuruna saygılı, şiddetten ve ayrımcılıktan uzak eşit bir yaşam ve demokratik bir toplum için gereklidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği yasal olarak da güvence altına alınmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği Türkiye Cumhuriyeti'nin başta Anayasası, yasaları ve imzaladığı uluslararası sözleşmeler ile kabul ettiği temel ilkelere dayanır. Devlet, bu ilkeyi yaşamın her alanında gerçekleştirmekle yükümlüdür (Md.10). Anayasa "Herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun

önünde eşit" olduğunu belirtmektedir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Ayrıca Anayasanın 90. maddesi uluslararası sözleşmelerin kanun hükmünde olduğunu belirtmektedir.

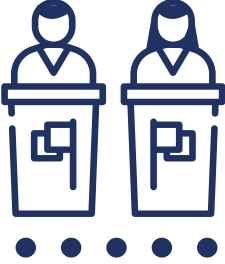
Toplumsal cinsiyet eşitliğine dair temel insan hakları arasında 'yasa karşısında eşitlik ve eşit korunma hakkı', 'siyasal hayata, kamu yönetimine ve kamu hizmetine eşit katılım hakkı', 'eşitlik için ayrımcılık yapmama gereği' yer almaktadır (Sancar, 2018). Eşitlik kavramı biyolojik ve fiziksel olarak aynılık gerekliliğine dayanmaz. Eşitlik hakları ve özgürlüklerin eşitliği olarak tanımlanmıştır. Bu haklar ve özgürlüklerden yararlanmada eşitlik için farklı cinsiyet ve cinsel yönelimde olan insanların birbirinden farklı koşulları, ihtiyaçları ve tercihleri dikkate alınmalıdır.

Eşitlik ve siyasal hayata eşit katılım hakkına ilişkin temel uluslararası sözleşmelere ve belgelere ilişkin bilgi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER ve BELGELER	TEMEL NORM ve MADDELERİ	İMZALANMA TARİHİ	TÜRKİYE'NİN İMZALADIĞI TARİH
Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	Eşitlik normu: Hak ve özgürlüklerin eşitliği	1948	1949
BM Medeni ve Sosyal Haklar Sözleşmesi	Ayrımcılık yasağı, cinsiyet eşitliği	1966	2000
BM Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşmesi	Siyasal temsil ve kamu hizmetine eşit katılım hakkı	1952	1952
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	Siyasal hayata eşit katılım	1950	1954 (2010'da güncellendi)
BM Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı	Siyasi kararlara eşit katılım hakkı	1995	
BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme (CEDAW)	Kadınların siyasal hayata eşit katılımı	1980	1985
Avrupa Sosyal Şartı	Ayrımcılık yasağı, eşitlik	1996	2004 (çekince belirtilmiş)
Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi	Yerel siyasete eşit katılım hakkı	1992	1992 ve 2008'de Şart 1 ve 2 kabul edilmiş
Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı	Yerel siyasete eşit katılım hakkı	2006	
BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (2015-2030)	Eşitlik ve ayrımcılık yasağı, siyasal hayata eşit katılım	2015	2015

Yukarıda yer alan sözleşme ve uluslararası belgeler siyasi yaşama eşit katılım prensibini temel alan belgeler arasından seçilmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğunu belirtir. Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da diğer görüş, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum ya da başka statüler gibi herhangi bir türde farklılık gözetilmeksizin, bu Beynamede düzenlenen bütün haklara ve özgürlüklere sahiptir (Md. 2). Ayrıca 21. Maddesine göre “Herkes, doğrudan ya da serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla ülkesinin yönetiminde yer alma hakkına sahiptir.”

Birleşmiş Milletlerin Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşmesi de herkesin, ülkesinin kamu hizmetlerine eşit biçimde girme hakkına sahip olduğunu vurgular. Buna göre her kadın kendi ülkesinin, kamu işlerinin yönetimine, kamu hizmetlerinin yürütülmesine ve tüm kamu organlarına seçilme hakkına sahiptir.

Birleşmiş Milletler’in 19 Aralık 1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Türkiye tarafından 24 Temmuz 1985 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşmenin 7. Maddesine göre Taraf Devletler, ülkenin siyasi ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için gerekli her türlü önlemleri alacaklar ve özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını temin edeceklerdir:

- Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında/referandumlarda oy kullanma ve halk tarafından seçilen bütün kuruluşlara seçilme yeterliliği hakkı,
- Hükümet politikasının hazırlanmasına/tasarlanmasına ve bunların uygulanmasına katılma ve kamu makamlarına gelme/kamu görevlerini üstlenme ve idarenin/hükümetin her kademesindeki bütün kamu görevlerini yerine getirme hakkı,
- Ülkenin kamusal ve siyasi yaşamıyla ilgili örgütlere/derneklere ve hükümetler dışı örgütlere katılma hakkı

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950), Avrupa’nın temel insan hakları sözleşmesidir. Sözleşme sivil ve siyasi insan haklarını garanti eder. Madde 1, Taraflar Devletlerin Sözleşmede yer alan yaşam hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı gibi temel insan hak ve özgürlükleri “kendi yetki alanındaki herkes” için tanıma yükümlülüğü olduğunu belirtir. Herhangi bir ayrım gözetmeksizin, bu hakların kullanılmasına saygı gösterilmelidir (14. Madde).

Avrupa Sosyal Şartı (1961), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ekonomik ve sosyal haklar alanındaki karşılığıdır. Şart; dinlenme, sağlık, eğitim, istihdam, yasal ve sosyal koruma alanlarındaki hakların değerlendirilmesini ve kişilerin hareketlilik hakkını kapsar. Tüm haklar herhangi bir ayırım gözetilmeksizin uygulanmalıdır. Şart 1996 yılında gözden geçirilmiş ve eğitim, iş ve aile hayatı açısından kadınlar ve erkekler arasında eşitlik ve eşit fırsatlar ve eşit ücret alma hakkı için olumlu önlemler alınmıştır.

1992 yılında Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Yeryüzü Zirvesinde 'sürdürülebilir kalkınma', 21. yüzyılın ortak hedefi olarak benimsenmiştir. Zirvede bu hedefe yönelik olarak, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan 'Gündem 21' başlıklı Eylem Planı, Zirve'de BM üyesi ülkelerce kabul edilmiştir.

20 yıl sonra 2012 yılında, yine Rio'da BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) düzenlenmiş ve sonucunda 'İstedığımız Gelecek' isimli, kalkınma için yol haritası niteliğinde bir sonuç belgesi kabul edilmiştir. Bu atılan adımlar sonucunda ise 2015 yılında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının sağlanması kararlaştırılmış ve BM üyesi tüm devletler tarafından onaylanmıştır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının içerisinde 5. sırada yer alan "toplumsal cinsiyet eşitliği ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi altında kadınların her türlü karara eşit katılımının garantilenmesi, siyasal, ekonomik ve kamusal yaşamda, her düzey kararlarda, kadınların tam ve etkin katılımının ve liderlikte eşit fırsatların sağlanması" yer almaktadır. Buna göre Kent Konseyleri ve Kadın Meclisleri kurulması gündeme getirilmiştir. Türkiye 1997 yılında il ve ilçe belediyeleri tarafından Kent Konseyleri kurulmasını destekleyen uygulamalara başlamıştır (Sancar, 2018).

Yerel yönetimde toplumsal cinsiyet eşitliğine dair en temel sözleşmelerden biri olan Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartında kent hakkından bahsedilmekte ve kadın-erkek eşitliğinin temel bir hak olduğu belirtilmektedir. Buna göre kadın-erkek eşitliği, çoklu ayrımcılık ve dezavantajlar hususlarının gerektirdiği biçimde ele alınmalıdır. Yani kadın erkek eşitliğinin toplumsal cinsiyetin yanı sıra ırk, ten rengi, etnik ve sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya diğer görüşler, ulusal azınlık mensubu olma, mülkiyet, doğum, engellilik, yaş, cinsel yönelim veya sosyoekonomik statüye dayalı çoklu ayrımcılık ve dezavantajlar çerçevesinde dikkate alınması gerekmektedir. Kadınların ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli katılımlarının demokratik bir toplum için ön koşul olduğu vurgulanmaktadır.

Yerel yönetim ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında yerel siyasete eşit erişim hakkının yanı sıra kent yaşamına eşit katılımı ifade eden kent hakkının da tanınması, temin edilmesi ve korunması gereklidir.

Kent hakkı başlığı altında tanımlanan temel haklar arasında barınma hakkı, güvenlik hakkı, kentteki hizmetlere erişim, kentte hareketlilik yer almaktadır (Akduran vd., 2018).

Barınma:

Tüm vatandaşların makul, güvenli, sağlıklı koşullarda barınma olanaklarına sahip olması.

Güvenlik:

Kentteki park, bahçe, site, mahalle, sokak, şehir merkezi gibi kamusal ve yarı kamusal alanların tüm vatandaşlar için günün her saati güvenli kılınması.

Hareketlilik:

Kentte yaşayanların günün her saatinde şehir içi ve şehirler arası hareketlilik serbestliğine sahip olması, bunun için herkesin erişimine açık, karşılanabilir düşük maliyetli, “engelsiz” toplu ulaşım olanaklarının varlığı ve bisiklet yolu, yaya yolları, kaldırımlar gibi kentsel altyapının da farklı bireylerin hareketlilik ihtiyaçlarını gözetir şekilde düzenlenmesi.

Kentsel kamu hizmetlerine erişim:

Kentlerdeki fiziksel ve sosyal altyapıya eşitlikçi erişim, başka bir deyişle yerel kamusal hizmetlerin herkesin ihtiyaçlarına cevap verecek ve kolay erişimi sağlayacak şekilde sunulması.

Kentsel demokrasi:

Kentlerin planlanması ve yönetiminde kentte yaşayanların görüşlerinin alınması, onların talep, öncelik ve ihtiyaçlarını iletebilecekleri katılımcı mekanizmaların varlığı (Akduran vd., 2018).

GÜNDELİK HAYATTA VE SİYASETTE KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET GERÇEĞİ

Kadınlara yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği hedefinin önündeki en ciddi engellerden birini oluşturmaktadır. Türkiye genelinde kadınlara yönelik aile içi şiddet üzerine yapılan en yaygın araştırma T.C. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın desteğiyle Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. Kadınlara yönelik şiddet konusuna önceki bölümde bahsi geçen, BM Pekin Deklarasyonu, BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme (CEDAW), BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (2015-2030) gibi uluslararası sözleşmelerde yer

verilmiştir ancak, bu konu en geniş tanımıyla 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg'da kabul edilen "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" çerçevesinde ele alınmıştır. Avrupa Konseyi'nin sözleşmesi 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılması nedeniyle İstanbul Sözleşmesi olarak adlandırılır. İstanbul Sözleşmesi, kadınlara yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip tek uluslararası sözleşme olması bakımından çok önemlidir.

Türkiye'de İstanbul Sözleşmesi hükümleri de göz önüne alınarak hazırlanan "6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" 8 Mart 2012'de yürürlüğe girmiştir. 6284 sayılı kanun ile herhangi bir ayırım içermeyecek şekilde şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan tüm kadınlar, çocuklar, diğer aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları kanun kapsamına alınmıştır. Ayrıca ilk defa fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet tanımlarını da dahil ederek "şiddet", "ev içi şiddet" ve "kadına yönelik şiddet" kavramları 6284 sayılı kanunda yer almıştır.

Kadına yönelik şiddet bu kanunun 2. maddesine göre şu şekilde tanımlanır:

“**Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı ifade eder.**”

Kadınlara yönelik şiddet konusunda oldukça kapsamlı hazırlanmış olan 6284 sayılı kanun, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan tüm kadın ve kız çocuklarını gözeterek Türkiye vatandaşı olmayan sığınmacı ve mültecilerin haklarını da güvence altına alır. Bu yasa sayesinde özel alanda gerçekleşse dahi kadınlara yönelik

şiddet kamusal bir suç olarak tanımlanmış, dolayısıyla şiddet “aile içi” bir vaka olmaktan çıkarılmıştır. Bu sayede mağdurun beyanı zorunlu olmaksızın tanıklar tarafından şikâyetle bulunulup şiddet uygulayıcılarına yönelik kamu davası açılabilir. Kadınlara yönelik şiddeti sonlandırmayı hedefleyen 6284 sayılı kanunu ve sağladığı hukuksal araçları tanımak ve kullanmak, yerel yönetimler ve de hizmet sağlayıcılar açısından son derece önemlidir çünkü alınacak önlemler hayat kurtarıcı olabilir.

Siyasete katılım süreçlerinde kadınlara yönelik şiddet ise çok daha az konuşulan bir konudur. Oysa kadınların güçlenmesi için karar verici mekanizmalara dahil olmasını engelleyen en ciddi caydırıcı süreçleri oluşturur. Kadınlara yönelik şiddet konusunda Özel Raportör olarak görev yapan Dubravka Šimonović’in şu ifadeleri aslında durumu gayet açık bir şekilde özetlemektedir:

“**Şüphesiz ki siyasette kadınlara yönelik şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddettir ve hedefi sadece hedeflenen bireylerin değil, tüm kadınların siyasette söz sahibi ve birer aktör olmalarını engellemektedir.**”

Bu konuda yapılan yayınların daha sınırlı olması aslında siyasette kadınlara yönelik şiddetin az olduğu anlamına gelmemekte, aksine konunun üzerinin ne kadar çok örtüldüğünü göstermektedir. "Cinsiyetçilik, Taciz ve Kadın Parlamentelere Yönelik Şiddet" başlıklı makalede yer alan veriler dünyada durumun ne kadar ciddi olduğunu ortaya koymaktadır. 2016 yılında yayımlanan bu çalışmanın verilerine göre, 18'i Afrika, 15'i Avrupa, 10'u Asya-Pasifik, 8'i Amerika ve de 4'ü Arap ülkelerinden olmak üzere toplam 39 ülkede siyaset içerisinde yer alan kadınların;

%81,8'i

psikolojik şiddete maruz kalmıştır.

Bu psikolojik şiddet vakalarının

%44,4'ü

ölüm, tecavüz, dayak veya insan kaçırma tehdidi içerir.

%38,7'si

kadın parlamenterlere yönelik şiddetin kendi görevlerini ve ifade özgürlüğünü etkilediğini söylemiştir.

%25,5'i

parlamentoda fiziksel şiddete maruz kalmıştır.

%46,7'si

kendilerinin ve ailelerinin güvenliğinden endişe duyduğunu ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen parlamentoların

%21,2'sinin

cinsel taciz politikası vardır.

Kadın parlamenterlere yönelik şiddet sadece bunlarla sınırlı kalmamakta, psikolojik, fiziksel, cinsel ve dijital de dahil olmak üzere tüm şiddet biçimlerini kapsamaktadır. Siyasette kadınlara yönelik şiddet; adayları, seçmenleri, aktivistleri, seçim görevlileri ve/veya gazetmenlerini hedef alabilir.

Siyasette kadınlara şiddet uygulayan failer; aile üyeleri, eş/partner, arkadaş çevresi, kanaat önderleri, geleneksel/dini liderler, aynı/farklı siyasi parti üyeleri gibi yakın ve geniş çevrede yer alan kişiler olabilir. Yukarıda bahsi geçen makale içerisinde farklı ülkelerden konuyla ilgili örneklerle yer verilmektedir. Örneğin Bolivya’da, Bolivya Kadın Belediye Meclis Üyeleri Derneği (ACOBOL) tarafından yapılan bir anket sonucuna göre, 2010 yılında tüm taciz ve istismar vakaları sonucunda siyasi pozisyonları terk etmek zorunda kalan kadınların **yüzde 48’i**, istifaya ve görevlerini erkek bir adaya veya alternatif üyeye bırakmaya zorlandıklarını, dolayısıyla genellikle ikinci bir dönem için adaylıklarını koymadıklarını belirtmiştir. Yine aynı yayında yer alan Avrupalı bir kadın parlamenterin alıntısına göre: **“bir kadın parlamentoda yüksek sesle konuşursa, çocuklara yapıldığı gibi uzaktan dudaklarına bir parmak konularak susturulur. Öte yandan, bir adam yüksek sesle konuştuğunda bu asla olmaz”**. Asyalı başka bir kadın parlamenterse meclis içerisinde konuşmacılara söz hakkı verilirken önceliğin her zaman erkek siyasetçilere verildiğini ve de erkek siyasetçilerin söylediklerine atıfta bulunulduğunun altını çizmiştir. Kadınların önemsenmemesi, söylediklerinin ciddiye alınmaması, yaptıklarıyla çok görünür veya dikkat çektiği durumlarda tepki almaya başlaması ve sindirilmek istenmesi siyasette de ne yazık ki dünyanın her yerinde görülmeye devam etmektedir.

Türkiye’ye baktığımızdaysa konuyla ilgili yeterince veri bulunmamaktadır. Ancak **Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women)** tarafından siyasetçi kadınlara yönelik düzenlenen yerel atölye çalışmalarına katılan belediyelerdeki meclis üyesi kadınlar, en çok çevrimiçi sosyal medya kanalları üzerinden kendilerine dijital şiddet uygulandığını belirtmişlerdir. Çeşitli siyasi partilerde görev yapan birçok kadın meclis üyesi, özellikle Twitter üzerinden siber zorbalığa maruz kaldığını söylemiştir. Ayrıca siyasetçi kadınlar yer yer hedef gösterilme tehdidiyle de karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye’de kadın siyasetçilere ve sivil toplum aktivistlerine yönelik özellikle dijital şiddet, istatistiklerle ortaya konulmamış olsa da çok ciddi boyutlardadır.

YEREL YÖNETİMLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN ROLÜ

Belediyenin yetkisi sınırları dahilinde yürütülen faaliyetlerin, eşitlikçi ve kapsayıcı olması yerel düzeyde olduğu kadar ulusal düzeyde de önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği temel insan haklarından olduğu kadar ekonomik ve sosyal kalkınmanın da temel amaçları arasında yer alır.

Ulusal düzeyde tasarlanmış olan politikaların ve belirlenen stratejilerin başarıya ulaşması ancak yerel yönetimlerin bu hedefleri benimsemesi ve yerle taşıyarak gerekli faaliyetlerin yerine getirilmesini sağlamasıyla mümkün olur. Yerel ve ulusal yönetimin

anlayışının ortak biçimde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten, benimseyen ve uygulayan bir şekle dönüşmesi nihai amaçlardan biri olmalıdır.

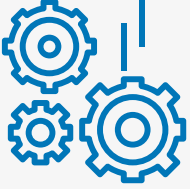
Yerel yönetimlerin temel sorumluluk alanlarına 'etkin bir izleme yapma ve hesap verebilirliği sağlayan mekanizmalarının kurulması' da dahildir. Toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının benimsenmesi tüm bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde eşitliğin ve adaletin sağlanması amacına hizmet eder ve aracı olur.

Yerel meclis üyeleri, kentte yaşayanlar ile yerel yönetim ve meclis arasında bir köprü oluşturma görevini üstlenirler. Kent halkının mecliste ve kentin yönetiminde sesi olurlar. Belediye yönetiminin seçmenleri ve ailelerinin çeşitli beklentilerine çözüm getirme gücüne destek olurlar.

Ayrıca, kentte yaşayanlar adına savunuculuk yaparlar ve onların sorunlarının mecliste doğru kişilere yönlendirilmesini sağlarlar. Kent halkının yerel yönetime ilişkin tüm kararlarla ilgili bilgi sahibi olma hakkını fiilen yerine getirmekle yükümlüdürler. Bütün bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde toplumsal cinsiyete dayalı mevcut eşitsizliklerin gözetilmesi önemli kazanımlar sağlar.

İhtiyaçlar; cinsiyet, yaş, hane yapısı, sosyoekonomik statüye dayalı olarak çeşitlilik gösterir. Yerel yönetimler bölgelerindeki ihtiyaçları, kimlerin ne türden hizmetlere ihtiyacı olduğunu merkezi yönetimlerden daha kolay tespit edebilme gücüne ve araçlarına sahiptir. Belediye sınırlarında yaşayanlar arasında görece olarak daha yoksul, hizmet ve kaynaklardan yoksun olan hanelere ilişkin bilgi, yerel düzeyde, doğrudan ve etkili biçimde sağlanabilir. Kentte yaşayan tüm fertlerin kaynaklara, hizmetlere eşit ve adaletli biçimde erişim hakkı vardır. Kentte yaşayan herkesin konut ve barınma hakkı, mülkiyet hakkı, istihdam, kamu hizmetlerine erişim, oy verme, seçme ve seçilme hakkı, şiddetsiz yaşama hakkı vardır. Yerel yönetimler farklı hizmet ve ihtiyaçları dikkate alarak stratejik plan ve bütçe hazırlayabilir ve bu sayede hem yerel hem de ulusal düzeyde toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanmasına destek olabilirler.

Belediye meclis üyeleri toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının benimsenmesinde kilit role sahiptir. Üyeler;

- Belediyelerin izledikleri politikaların, stratejilerin ve uyguladıkları programların toplumsal cinsiyet açısından gözden geçirilmesini sağlayabilir.
- Meclis raporlarında kapsam dahilindeki konunun toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmesini talep edebilir.
- Belediyede ve ilişkili olan şirketlerde yapılan işe alımlarda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına, ayrımcılığın önlenmesine destek olabilir.
- Kentteki yaşam yerlerinin ve mekânların tasarımında, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek imar planlarında tasarım kriterleri uygulanmasını sağlayabilir.
- Belediye hizmetlerinin planlanması, programlara yansıtılması ve sunulmasında toplumsal cinsiyete göre tespit edilmiş ihtiyaçları belirleyebilir.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı veriye dayalı ihtiyaç derlenmesini ve derlenen verilerin toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışıyla incelenmesini sağlayabilir.
- Veriye dayalı politikaların ve planların yapılmasını sağlayabilir.

Bütün bu sayılanları yerine getirme gücü ve siyasi iradeye sahiptir.

DEĞİŞİMİ PLANLAMAK: NEREDEN BAŞLAMALI?

Öncelikle bu alandaki iyi örneklerin ortak özelliklerine bakılabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerelde benimsenmesi için kolaylaştırıcı unsurlar arasında:

- Konuya ilişkin başkanlık düzeyinde siyasi destek ve iradenin mevcut olması ve yöneticilerin sürecin tüm aşamalarına dahil edilmesi,
  - Meclis üyesi kadınların daha güçlü biçimde temsil edilebilmesi için kalıcı bir birimin kurulması,
  - Belediye çalışanlarının birim bazında toplumsal cinsiyet temelli göstergelerinin oluşturulması,
- Yerelde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye geçilmesi,
  - Plan ve programların ihtiyaç analizleri yapılarak toplanan bilgi ve veriyi dayandırılması,
  - Toplumsal cinsiyet eşitliğinin bütünlüklü olarak uygulamalarda anakımlaştırılması yer almaktadır.

Mevcut yerel yönetim yapısı ve politikaları gözden geçirilebilir. Durum tespiti ve izleme için aşağıda yer alan sorular yararlı olabilir.

- Belediye yönetimi, geliştirilmiş belirli bir politika veya kararnamenin benimsenmesi yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin resmi bir taahhütte bulunmuş mu?
- Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar, programlar ve hizmet sunumunu koordine etmek ve denetlemekle görevli toplumsal cinsiyet eşitliği birimi veya komisyonu oluşturulmuş mu?
- Belediye yönetimi, toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planları geliştiriyor ve uyguluyor mu?
- Sivil toplum örgütlerindeki kadınlar, belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliği yapılarına, belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliği mekanizmalarını tanımlamaya katılıyor mu?

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen ne gibi kurumsal mekanizmalar var? Söz konusu mekanizmalar arasında; toplumsal cinsiyet politikaları ve eylem planları, belediye birimlerinde kadınların siyasi yaşama katılımını desteklemek amacıyla yürürlüğe konan kotalar, belediye stratejik planları ve bütçelerine toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelerin dahil edilmesi, katılımcı süreçleri ve etkilerini değerlendirmek amacıyla toplumsal cinsiyete duyarlı göstergeler üretilmesi yer alabilir.

Yerel yönetimin stratejik planının toplumsal cinsiyete duyarlılığını değerlendirmeye yönelik aşağıda yer alan sorulardan yararlanılabilir:

- Belediye yönetimi, yerel planlamaya bilgi sağlayacak şekilde toplumsal cinsiyete özgü bilgi ve verileri topluyor mu?
- Belediyelerde kullanılan katılım modeli nedir? Planlama sürecine kimler katılıyor? Kadınların katılım yüzdesi ve düzeyi nedir?
- Planlama süreçlerinde, belediyenin bütçe döngüsünün tüm aşamalarında (bütçeleme, uygulama, sürdürme, izleme ve değerlendirme) toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı yeterince dikkate alınıyor mu?
- Yerel birimlere ait cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler mevcut mu? Belediye; politikalar, programlar ve hizmetlerin toplumsal cinsiyete duyarlı etki analizini yapıyor mu?
- Politika ve proje uygulama ve değerlendirme esnasında katılımcı bir işleyiş mevcut mu?

Yerel yönetimlerin yetkisinde olan kalkınma projelerinin tasarlanmasına yönelik ihtiyaç analizleri yapılıyor mu? Yapılıyor ise:

- Kimlerin nelere ihtiyacı var? Belediyenin sınırları dahilinde yer alan nüfusun farklı sosyoekonomik statüde olan kadın ve erkeklerin ihtiyaç ve öncelikleri nelerdir?
- Kimler ne yapıyor? Kentte yaşayan kadın ve erkekler için başlıca gelir yaratma seçenekleri nelerdir?
- Yerel yönetimde alınan kararları kimler veriyor? Karar mekanizmasına kimler katılıyor? Kimin sesi duyuluyor veya önemseniyor?
- Belediyenin uygulamalarından ve projelerinden kimler yararlanıyor ve kimlerin ne tür kaynaklara erişimi var?

YEREL SİYASETTE KADIN TEMSİLİNİN ARTTIRILMASINDA ETKİLİ UYGULAMALAR

Yerel siyasette kadın temsil oranlarında önemli ilerlemeler kaydeden ülke deneyimleri, seçim sistemlerinde yapılan değişikliklerin önemini ortaya koyuyor: Örneğin **Fransa** 2000 yılında Siyasi Partiler Kanununda değişiklik yaparak "Parite Yasası" olarak bilinen düzenlemeyi gerçekleştirdi. Tüm seçimlerde ve seçim listelerinde eşit sayıda kadın ve erkek aday gösterilme zorunluluğu getirdi. Parite Yasasına göre, siyasi partiler kadın ve erkek adaylar arasında %50 oranını gözetmek ve eşit sayıda aday göstermek zorunda oldular. Bu kurala uyulmaması halinde, ilgili siyasi partinin listesi geçersiz sayılacağı mevzuata eklendi.

Benzer biçimde **Slovenya**, 2004 yılından itibaren ulusal ve yerel seçimlerinde yer alan aday listelerinde cinsiyet kotası uygulanmasını zorunlu kılan bir yasa çıkardı ve bu sayede yerelde kadın temsil oranı 2008 yılında **%13,3'e**; 2011 yılında **%32,2'ye**; 2014 yılında ise **%35,6'ya** ulaştı.

Portekiz, 2006 seçimlerinde aday listelerinde her cinsiyetin en az **%33,3** oranında temsil edilmesi şartını getiren bir yasa çıkardı. Aday listelerinde fermuar sisteminin uygulanmasını şart koştu ve buna uymayan partilere mali cezalar öngördü.

İspanya, 2007'de çıkardığı eşitlik yasası ile seçim aday listelerinde her iki cinsiyetin de en az **%40** oranında yer almadığı listelerin kabul edilmeyeceğini yasaya bağladı.

Polonya da 2011 yılında **%30** oranında, **İrlanda** ise 2012 yılında **%30** zorunlu cinsiyet kotasını yürürlüğe koydu.

Yasal değişikliklerin yanı sıra yerel siyasette kadın temsiline ilişkin mevcut durumun tespit edilmesi, kadın temsilciler arasında dayanışmanın inşası, kadın temsilcilerin daha çok sayıda adaya ulaşmak için rol model olması, temsilcilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan haklarına ilişkin eğitimlere katılması ve, belediyelerin tüm birimlerinde verilen eğitimlere toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin içerik sağlanması temel teşkil eder.

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin öneminin anlaşılması ve benimsenmesi,
- Kadın temsiline ilişkin mevcut durumun tespit edilmesi,
- Kadın temsilciler arasında dayanışmanın inşası,
- Kadın temsilcilerin daha çok sayıda adaya ulaşmak için rol model olması,
- Temsilcilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan haklarına ilişkin eğitimlere katılması ve,
- Belediyelerin tüm birimlerinde verilen eğitimlere toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin içerik sağlanması temel teşkil eder.

Kurumsal olarak eşitlik birimleri/mekanizmalarının kurulması, işletilmesi ve yerelde sağlanan tüm hizmetlerin toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin farkında olarak tasarlanması ve uygulanması siyasi yaşama eşit katılım bakımından büyük önem taşımaktadır.

Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu'nun (GIZ) 2014 yılında hazırladığı raporda Peru'dan Güney Afrika'ya farklı ülke örneklerinde kadınların yerel siyasete katılımının artırılmasında etkili uygulamalar sunulmaktadır. İyi örnekler arasında kadınların yerel yönetime katılmasını sağlayan elverişli bir siyasi ve sosyal ortamı teşvik etmek için gerçekleştirilen farkındalık faaliyetleri öne çıkmaktadır. Bu faaliyetler halka açık mitinglerde, medyada, radyo televizyon programlarıyla ve doğrudan posterlerle evlere ulaşarak, kadınların yerel karar alma süreçlerine katılımının ve temsiline öneminin aktarılması; yerel seçim süreçlerinin genel işleyişi hakkında bilgi paylaşımı vb. faaliyetlerdir. Ayrıca raporda yerel kanaat önderlerinin, kadınların yerel karar alma süreçlerine katılımını desteklemelerinin de elverişli bir siyasi ve sosyal ortamın oluşumunda etkili olduğu belirtilmektedir.

Seçilmiş kadın temsilcilerin bilgi ve deneyimlerini paylaşabilecekleri toplantılar düzenlemesi, tartışma forumlarının oluşturulması, iletişim ağları kurulması, kadınlar arasındaki dayanışmayı güçlendirir. Kadın temsilcileri bir araya getiren deneyim paylaşımı sağlayan eğitim faaliyetleridir. Bu eğitimlerde aynı zamanda siyasi liderlik, iletişim ve müzakere stratejileri, lobicilik teknikleri, yerel siyasete katılımı ilgili pratik bilgi ve beceriler sunan konulara yer verilmesi önemlidir (GİZ, 2014: 16). Ayrıca tüm temsilcilerin yerel yönetim ve seçimlerin yasal çerçevesine hâkim olmalarını sağlayacak konuların işlenmesi; eğitim sonrasında da katılımcıların deneyimlerine ilişkin takibin sağlanması; tek bir siyasi parti yerine farklı siyasi parti temsilcilerinin katıldığı atölye ve eğitimler düzenlenmesi, kadınların yerel siyasete katılımının artırılmasında etkili olduğu görülmektedir.

BÖLÜM 7:

YEREL YÖNETİM VE HİZMETLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

BELEDİYE HİZMETLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE DUYARLI UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Yerel eşitlik birimleri, kalıcı mekanizmalar olduğunda ve belediyenin tüm birimleriyle ilişkili biçimde örgütlendiğinde daha etkili ve başarılı örnekler ortaya koymaktadır:

- Belediyenin tüm birimlerinden temsilcilerle oluşturulan eşitlik birimi/komisyonu kurulması ve bu birimlerin yerel sivil toplum örgütleriyle bilgi alışverişinde bulunmasının sağlanması,
- Kent sakinlerinin değişen ihtiyaçlarına dair düzenli olarak bilgi toplanması, kent hizmetlerinde rol alan diğer sosyal tarafların, sivil toplum örgütleri temsilcilerinin ve akademisyenlerin birimlerin faaliyetlerine katkı bulunmalarının sağlanması,

- Cinsiyete duyarlı bütçeleme faaliyetlerinin yürütülmesi,
- Yereldeki ihtiyaçların doğru ve temsili yöntemler kullanılarak tespit edilmesi,
- Kent sakinlerinin kamusal hizmetlere erişiminde cinsiyet eşitsizliklerinin önlenmesine katkı sunulması. Örneğin:

- o Çocuk bakımına ilişkin anaokulu, kreş, bebek bakım ve emzirme odalarının kurulması,
- o Kamusal alanlarda, bebek bakım odalarının kurulması,
- o Kentteki yoğun araç trafiği de göz önünde tutularak; alt ve üst geçitlerdeki, merdivenlerdeki, kaldırımlardaki, yollardaki bebek arabası ve tekerlekli sandalye geçişine uygun olmayan durumların ortadan kaldırılması, bebek arabaları ve tekerlekli sandalyelerin geçişine uygun olarak düzenlenmesi,
- o Engelli çocuğu bulunan aileler için bakım yükünü azaltacak hizmetler sunulması,
- o Kent sakinlerinin çocuk bakım hizmetlerine yönelik ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlanması,
- o Mobil sağlık hizmeti gibi hizmetlerin, erişim engeli olan kent sakinlerine, onların buldukları yerlerde sunulması.

TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME VE GÖSTERGELER

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, bütçe politikaları ile kadınların refah düzeyleri arasındaki ilişkiyi kabul etmekte ve toplumsal cinsiyete göre farklılaştırılmış etkileri ortaya koyarak makroekonomi politikalarındaki toplumsal cinsiyet körlüğünü / tarafsızlığını sorgulamamızı sağlamaktadır.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yerel siyasette kadınların eşit katılımının sağlanmasında etkin uygulamalardan biridir. Bütçeler cinsiyet nötr veya "tarafsız" değildir (Elsou 1998). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bugünkü örnekleri, bütçelerin erkek ve

kadınları farklı yönlerden etkilediğini göstermektedir. Bütçelerin genellikle, erkek ve kadınların sosyal olarak belirlenmiş farklı rollerini, sorumluluklarını ve yeteneklerini göz ardı etmektedir. Toplumsal cinsiyete dair taahhütler ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerdeki politika belgelerinde belirtildiği şekilde uygulanmamaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, piyasa ve piyasa dışında karşılıksız hane içi çalışmalarına rağmen kadınların topluma ve ekonomiye hangi açılardan katkı sağladığını anlamamızı sağlar.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yalnızca bütçelerin içeriği ile ilgili değildir, bütçeleme süreci ile ilgilidir. Bu süreçte yanıt verilmesi gereken sorular arasında şunlar yer almaktadır:

- Bütçe ile ilgili kararlar nasıl verilir? • Bütçeyi oluşturan varsayımlar nelerdir?
- Kararları kim verir? • Kararlar üzerinde kim etkilidir?
- Kimin karar verme aşamasına katılımı engellenir?

Kamusal finans yönetimi süreçlerinin bir parçası olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için bütçe sisteminde sürdürülebilir gelişmeler sağlayan bir yaklaşımdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ile kamu finansal yönetimini bir araya getirir. Kadınların, erkeklerin, çocukların ve farklı toplumsal grupların gereksinimlerini önce analiz edip ardından bütçe ve toplumsal cinsiyet kavramıyla karşılayarak yaşamın her alanında yaşam standardını iyileştirmeyi amaçlar.

Verilerin cinsiyet, yaş, etnik köken gibi kıstaslara göre ayrılması, ayrılmış verilerin mevcut olmadığı alanların belirlenmesi ve gerekli bilgilerin toplanması için adım atılması iyi bir başlangıç sağlayacaktır. Veri toplanması esnasında paydaşlar ve görüşmecilerle yapılan görüşmelerde toplumsal cinsiyet konularının altının çizilmesi, konuya dikkat çekilmesi ve farkındalığın artırılması bakımından önemlidir.

Belediye sınırları dahilinde yaşayanların;

- **sosyal ve demografik bilgisi**
- **kaynaklara erişimlerine dair bilgi,**
- **cinsiyet temelli rollere, cinsiyete dayalı iş bölümüne ilişkin bilginin elde edilmesi**

verilen hizmetlerin ihtiyaçlara göre tasarlanmasında çok yararlı olacaktır.

Bölgede tespit edilen sorunların ve bu sorunların ardındaki sistematik nedenlerin toplumsal cinsiyet perspektifinden analiz edilmesi gereklidir. Sorunların çözümüne ilişkin geliştirilen program/projelerin hedefleri, amaçları ve stratejileri toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilerek; asgari ölçekte hem kadının hem de erkeğin gereksinimleri yansıtılarak tasarlanıp tasarlanmadığı kontrol edilebilir. Aşağıda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasında kullanılacak araçların bir listesi sunulmaktadır:

» **Toplumsal cinsiyete duyarlı politika değerlendirmeleri:** Belediyein izlediği tüm hizmetlerin ve strateji belgesinde yer alan faaliyetlerin, toplumsal cinsiyet eşitliğine ne derecede katkıda bulunduğu değerlendirilmesi önemlidir. Örneğin yukarıda anlatılan mevcut faaliyetler belirlenirken ihtiyaçlar nasıl tespit edilmiştir? Kimler bu ihtiyaçlara karar vermiş ve nasıl bir önceliklendirme yapılmıştır gibi sorular politika değerlendirmesi yapılmasına yardımcı olacaktır.

» **Cinsiyetlere göre ayrıştırılmış faydalanıcı değerlendirmesi:** Belediyelerin sundukları hizmetler kamu malları ve hizmetleri niteliği taşıdığından, bu hizmetlerden yararlananların cinsiyete göre teknik olarak ayrıştırılması net birim maliyet ve ilgili yaş grubundaki nüfusun cinsiyet oranları bilgisi kullanılarak hesaplanabilmektedir.

» **Toplumsal cinsiyet temelinde ayrıştirılmış kamu harcamaları analizi:** Belediyelerin bütçesinde yer alan harcama kalemlerinin toplam içinde ve harcamadan etkilenecek nüfusa göre dağılımı, harcamalardan etkilenen demografinin hane yapısı, çocuk sayısı, çocukların yaşlarına göre ayrımlar gözetilerek gerçekleştirilebilir.

» **Toplumsal cinsiyete göre ayrıştirılmış vergi yansımaları analizi:** Belediyelerin bütçesinde gelir kalemleri arasında yer alan vergilerin toplam içinde ve vergiye tabii nüfusun hane yapısı, çocuk sayısı, çocukların yaşlarına göre ayrımlar gözetilerek incelenebilir.

» **Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanı:** Bütçe beyanı planlananın ne kadar gerçekleştirildiğine ilişkin değerlendirmeler içerir. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe beyanında ise harcamaların ve gelirlerin yukarıda sıralanan yöntemler kullanılarak analizleri gerçekleştirilir ve değerlendirmeler hem mecliste hem de kent sakinlerine bildirilir. Bu konuda uluslararası örnekler olarak Platform 51, İngiltere Kadın Bütçe Grubunun çalışmalarına bakılabilir (Budlender, 2002).

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet eşitliği temel bir insan hakkıdır ve hem ekonomik hem de sosyal kalkınmanın hedefleri arasında yer alır. Yerel yönetimlere ve sağlanan hizmetlere toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakmaksa mevcut düzeni yepyeni bir gözle inceleme olanağı sağlar. Ortak kamusal alanlara, parklara, sokaklara toplumda yaşayan tüm bireylerin ihtiyaçları üzerinden tekrar bakılır. Ebeveynlerin gündüz bebek arabasını sürebileceği düzgün ve geniş kaldırımlar bulabilmeleri kadar, gece geç saatte evine dönen kadınların güvenlik endişesi duymadan toplu taşıma araçlarını kullanabilmeleri ve aydınlık sokaklarda yürüyebilmeleri de önemli hedefler haline gelir. Kısacası sadece belli bir kesimin değil, tüm bireylerin kentsel haklarını kullanabilmeleri için duyulan farklı ihtiyaçları belirlemek ve bu ihtiyaçların karşılanması için çeşitli çözümler geliştirmek yerel yönetimler ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için atılabilecek ilk adımları oluşturur.

Ulusal düzeyde tasarlanmış olan politikaların başarıya ulaşması elbette ki yerel düzeyde de takip edilen ortak stratejiler sayesinde mümkün olur. Toplumsal cinsiyete duyarlı uygulamaların ülke çapında yaygınlaştırılması için yereldeki mevcut engellerin doğru tespit edilmesi ve kaldırılması için ortak çalışmalar yürütülmesi büyük önem taşır. Karar verme mekanizmalarında, özellikle siyasette ve yerel yönetimler içerisinde daha az temsil edilen birey ve grupların katılımına, en başta da kadınların varlığına çok daha fazla ihtiyaç vardır çünkü birçok alanda olduğu gibi bu alanlarda da kadınların sınırlı temsil ediliyor oluşu, büyük bir nüfusun ihtiyaçlarına kör kalınmasına neden olmaktadır.

Bu kitapçığı hazırlama aşamasında iki ayrı bölgede düzenlediğimiz Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Atölyelerine katılan belediye meclisi üyesi kadınların paylaştığı deneyimler bizim için yol gösterici nitelikte oldu. Belediye meclis üyesi kadınların farklı politik görüşe bağlı partilerde görev yapmalarına rağmen, yan yana geldiklerinde ortak hedeflerde rahatlıkla buluşabildiklerini ve partiler üstü bir çalışma yürütebildiklerini gördük. Bunun en önemli nedenlerinden biri kadınların hem kendi hem de yaşadıkları çevre ve aileleriyle ilgili temel yaşamsal ihtiyaçların daha fazla farkında olması ve eksikleri gidermek için ortak zeminde buluşabilmelerine bağlanabilir.

Yine bu kitapçıkta bahsi geçen toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik diğer önemli bir engelse gündelik hayatta ve siyasette kadınlara yönelik şiddet gerçeğidir. Diğer ülkelerden paylaşılan örnekler, kadınlara yönelik şiddet mevzusunun gündelik hayatta yaşanandan çok farklı olmayan şekillerde siyasette de vuku bulunduğunu gösterir. Kitapçık yerel yönetim ve hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin rolünü ve önündeki birtakım temel engelleri ortaya koyduktan sonra değişimin hangi alanlarda ve nasıl planlanabileceğini tartışır. Yerel siyasette kadın temsiline arttırılması için etkili uygulamalar, belediye hizmetlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı örnekler ve de son yıllarda önemi daha da iyi anlaşılan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bu minvalde okuyucuyla paylaşılan konulardır.

Ayrıca bitirmeden vurgulamak isteriz ki, yaptığımız atölyelerde siyasette kadınlarla ilgili yapılan her türlü çalışmaya özellikle yerel düzeyde çok daha fazla ihtiyaç olduğunu gördük ve siyasetçi kadınlarla birlikte konuştuk. Yerelde çalışan ve hizmet veren siyasetçi kadınları düzenli olarak bir araya getiren ortak platformlar (yüz yüze ve/ya çevrimiçi) oluşturmanın onları hem bireysel anlamda hem de kadınların ihtiyaçlarını da gören ortak siyasi hedefler konusunda güçlendirdiğini atölye sonrası artan taleplerle fark ettik. Son olarak, yerelde güçlü olan kadın siyasetinin sadece yerele değil, toplumun geneline yayılan sosyo-ekonomik çıktılarına ve refaha da fayda sağlayacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

Akduran Özgün, Ayşegül Yakar Önal, Gülay Günlük-Şenesen (2018). CEİD Kentsel Hizmetler Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Kentsel Haklar ve Hizmetler Raporu, CEİD <http://ceidzleme.org/medya/dosya/91.pdf>

Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ). (2014). “Kadınların siyasi katılımının güçlendirilmesi GIZ yönetim programlarından on bir yenilikçi yaklaşım”, Bonn: Almanya. <https://www.giz.de/de/downloads/giz2015-0170en-strengthening-women-political-participation.pdf>

Avrupa Konseyi (1954/2010). İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/IH_ve_Temel_Ozgulruklerin_Korunmasi.pdf

Avrupa Konseyi (1996). Avrupa Sosyal Şartı. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>

Avrupa Konseyi (2000). Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi. <http://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>

BM (1995). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>

BM (1959). Kadınların Siyasal Hakları Sözleşmesi. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/133-135.pdf>

BM (1949). İnsan Hakları Evrensel Beyanname. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

BM (1978). Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf>

BM CEDAW (1985). Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf>

Budlender, D. vd. (2002). Gender Budgets Make Cents Understanding gender-responsive budgets. UK, Commonwealth Secretariat.

Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (2006). Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı. http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf

Kapasite Geliştirme Derneği ve Kadın Dayanışma Vakfı (2018). Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadelede Yargılama Standartları: Avukatlar için Kılavuz

Kongar, Ebru, ve Memiş, Emel (2017). Gendered Patterns of Time Use over the Life Cycle in Turkey. Gender and Time Use in a Global Context (içinde) (ss. 373-406). Palgrave Macmillan, New York.

Sancar, Serpil (2018). “Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. <http://ceidzleme.org/medya/dosya/82.pdf>

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ (UN WOMEN)

Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi, hayatın tüm alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadının güçlenmesini desteklemektedir. BM Kadın Birimi'nin programları; toplumsal cinsiyet eşitliği alanında ilerleme kaydetmeyi, kalıp yargılarla ve şiddetle mücadele etmeyi ve kadınların ve kız çocuklarının siyasi, sosyal ve ekonomik hayatta ilerlemelerinin önünü açmayı hedeflemektedir. BM Kadın Birimi Türkiye; aynı zamanda, BM Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Grubuna da başkanlık etmekte ve BM sisteminin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki çalışmalarını koordine etmektedir.

BM Kadın Birimi Türkiye, aşağıda belirtilen üç hedef doğrultusunda çalışmalarına devam etmektedir:

- Kadınların karar alma mekanizmalarına eşit bir şekilde katılımı, bu mekanizmalardan eşit bir şekilde yararlanmaları ve lider pozisyonlarda bulunmaları hedeflenmektedir.
- Kadınlar ve kız çocuklarının, her türlü şiddetten uzak bir yaşam sürmeleri hedeflenmektedir.
- Kadınlar ve kız çocuklarının; sürdürülebilir barışın inşa edilmesine ve dayanıklılıklarının artırılmasına katkıda bulunmaları ve bu alanlarda büyük bir etkiye sahip olmaları hedeflenmektedir. Afetleri ve çatışmaları önlemeye yönelik hizmetlerden ve insani yardımlardan eşit bir şekilde faydalanmaları amaçlanmaktadır.

BM Kadın Birimi Türkiye "Kimseyi Geride Bırakma" ilkesini büyük bir kararlılıkla savunmaktadır. Marjinalleştirilen, dışlanan ve hizmet alamayan topluluklara mensup kadınlara ve kız çocuklarına, değişim ölçeri olarak potansiyellerini hayata geçirmeleri için destek vermektedir.

TÜRKİYE'DE SİYASİ LİDERLİKTE VE SİYASİ KATILIMDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ PROJESİ

2014 yılından bu yana UN Women tarafından uygulanan "Türkiye'de Siyasi Liderlikte ve Siyasi Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi", İsveç tarafından İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) aracılığıyla fonlanmaktadır.

Proje, belediye meclislerinde, yerel yönetimlerde, parlamentoda ve sivil toplumda lider pozisyonlarda yer almaları için kadınları desteklemeyi amaçlamaktadır. BM Kadın Birimi, toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadınların ulusal ve yerel düzeyde güçlenmelerini sağlayacak konularda çok paydaşlı diyalogu teşvik etmek için toplumsal cinsiyet eşitliği savunucularını ve lider konumda bulunan kadınları bir araya getirmektedir.

Proje aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dönüştürücü kapasitesinden faydalanarak kadınların siyasi liderliğini ve katılımını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Projenin uygulayıcı ortaklarından biri de Parlamentolar Arası Birlik'tir (Inter-Parliamentary Union - IPU).

Daha fazla bilgi için:

YEREL YÖNETİM VE HİZMETLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

@UN Women Turkey